

СЛОЎНІК НЕАФІЦЫЙНЫХ МІКРАТАПОНІМАЎ Г. МІНСКА

Д. С. Пяцюк
БДПУ (Мінск)

Навук. кіраўн. – Н. П. Лобань, канд. філалаг. навук, дац.

Анатацыя. У артыкуле акрэсліваюцца паняцці мікратапонімаў, неафіцыйных гарадскіх мікратапонімаў, ахарактарызаваны этапы работы над слоўнікам, прыведзены ілюстрацыйны прыклад слоўнікавага артыкула.

Ключавыя словы: мікратапонім; урбанонім; неафіцыйны мікратапонім; слоўнік неафіцыйных мікратапонімаў г. Мінска.

Апошнім часам усё больш узрастае цікавасць да даследавання не толькі афіцыйных, але і неафіцыйных гарадскіх мікратапанімічных найменняў. Вывучэнне гэтай лексічнай прасторы актуальна з прычыны развіцця росту горада, таму адбываецца павелічэнне неафіцыйных назваў, якія ў сваю чаргу заслугоўваюць увагі вучоных, бо адлюстроўваюць пэўную маўленчую карціну горада і пэўны нацыянальны каларыт беларусаў.

Мікратапонім – адзін з відаў тапонімаў; уласная назва дробнага (часцей) фізіка-геаграфічнага аб'екта, (радзей) аб'екта, створанага чалавекам, якая мае даволі вузкую сферу выкарыстання [1, с. 8]. Мікратапонімы цесна звязаны з дзейнасцю і бытам людзей, якія па ўласных назвах арыентуюцца ў межах адной мясцовасці.

Неафіцыйныя гарадскія мікратапонімы – гэта неафіцыйныя назвы дробных унутрыгарадскіх аб'ектаў (плошчаў, вуліц, крам і г. д.), якія выкарыстоўваюцца ў вусным маўленні жыхароў горада [3, с. 35].

Нельга не звярнуць увагу на тое, што на сённяшні дзень у беларускай анамастычнай лексікаграфіі не існуе ніводнага грунтоўнага апісання названых моўных адзінак. Матэрыялам для работы паслужылі вынікі апытвання, праведзенага навучэнцамі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта, гімназіі № 3 г. Мінска пад кіраўніцтвам дацэнта кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі Н. П. Лобань падчас падрыхтоўкі даследавання, а таксама дадзеныя інтэрнэт-рэсурсаў [2]. Асноўнымі задачамі на сённяшні момант з'яўляецца: 1) збор адпаведнага матэрыялу; 2) лексіка-семантычная характарыстыка сабранага матэрыялу; 3) стварэнне слоўніка гарадскіх неафіцыйных мікратапонімаў на аснове апрацаванага матэрыялу.

На дадзены момант матэрыял даследавання налічвае каля 300 моўных адзінак, але праца па яго зборы працягваецца. Было вылучана некалькі тэматычных груп неафіцыйных гарадскіх мікратапонімаў: назвы будынкаў (дамоў, крам, кафэ, устаноў і г. д.); назвы станцый метро, назвы частак тэрыторыі горада (мікрараёнаў, паркаў, кварталаў і г. д.); назвы плошчаў і

кірмашоў; назвы водных аб'ектаў; назвы помнікаў, скульптур; назвы некаторых месцаў сустрэч і інш.

Адзінай публікацыяй па гэтай праблеме з'яўляецца артыкул Н. П. Лобань “Слоўнік неафіцыйных мікратапонімаў г. Мінска: да пытання стварэння і прынцыпаў укладання” [4]. У артыкуле зроблена спроба паказаць перспектыву стварэння Слоўніка неафіцыйных мікратапонімаў г. Мінска. Структура слоўнікавага артыкула, на думку Н. П. Лобань, павінна ўключаць рэестравае слова з пазначэннем націску, граматычныя паметы, сэнсавую характарыстыку, сінанімічныя адзінкі (варыянты), прынып узнікнення і спосабы ўтварэння неафіцыйнага наймення.

Паводле Н. П. Лобань, будова слоўнікавага артыкула можа выглядаць наступным чынам:

Акадэ'мка, *-і, ж.* 1. Станцыя метро “Акадэмія навук” (сін.: *Укусі' мяне', наву'к*). 2. Акадэмічная бібліятэка. 3. Кнігарня “Акадэмкніга”. Назва, абумоўленая скарачэннем структурнага складу састаўных найменняў (універбацыя (сцяжэнне) + суфіксацыя).

Алма'з, *-а, м.* Нацыянальная бібліятэка Беларусі (сін.: *Чу'па-чу'нс, Ку'бік Ру'біка, Нацыяна'лка*). Назва, абумоўленая знешнім выглядам аб'екта – формай (метафарызацыя).

Валада'рка, *-і, ж.* Астрог па вуліцы Валадарскага. Назва, утвораная спосабам кампрэсіўнага словаўтварэння (суфіксальная ўнівербацыя).

Варо'ты Го'рада, *-а, толькі мн. л.* Два будынкі па вуліцы Кірава (сін.: *Варо'ты, Чараві'кі*). Назва, абумоўленая знешнім выглядам аб'екта (формай) і месцам яго размяшчэння (метафарызацыя).

Даўгабу'д, *-а, м.* Палац Рэспублікі (сін.: *Саркафа'г*). Назва, абумоўленая пэўнымі падзеямі ў гісторыі або культуры горада (аб'ект будаваўся 16 гадоў – з 1985 г. па 2001 г.) (абрэвіяцыя).

Жданы', *-оў, толькі мн. л.* Рынак “Ждановічы” (сін.: *Жда'нікі*). Назва, утвораная спосабам кампрэсіўнага словаўтварэння (усячэнне каранёў).

Зялёнка, *-і, ж.* Мікрараён “Зялёны Луг”. Назва, абумоўленая скарачэннем структурнага складу састаўных найменняў (універбацыя (сцяжэнне) + суфіксацыя).

Каза', *-ы, ж.* Канцэртная зала “Мінск”. Назва, утвораная спосабам кампрэсіўнага словаўтварэння (абрэвіяцыя): *канцэртная зала*.

Ка'менка, *-і, ж.* Станцыя метро “Каменная горка”. Назва, абумоўленая скарачэннем структурнага складу састаўных найменняў (універбацыя (сцяжэнне) + суфіксацыя).

Кіта'йская сцяна', *-ы, ж.* Будынкі з чырвонай цэглы па вуліцы Максіма Танка (сін.: *Брэ'сцкая крэ'пасць, Басты'лія*). Назва, абумоўленая знешнім выглядам аб'екта – формай (метафарызацыя).

Кы’рла Мы’рла, -ы, ж. Раён вуліцы Карла Маркса (сін.: *Ка’рла Ма’рла, Ку’рлы Му’рлы*). Назва, утвораная шляхам фанетычнай (гукавой) асацыяцыі.

Лош-Анджэлес, -а, м. Мікрараён “Лошыца”. Назва, утвораная шляхам фанетычнай (гукавой) асацыяцыі: параўн.: *Лошыца і Лос-Анджэлес*.

Магілёўка, -і, ж. Станцыя метро «Магілёўская». Назва, утвораная спосабам кампрэсіўнага словаўтварэння (суфіксальная ўнівербацыя).

Прэзідэ’нцыя, -і, ж. Будынак адміністрацыі Прэзідэнта, рэзідэнцыя Прэзідэнта. Назва, абумоўленая скарачэннем структурнага складу састаўнога наймення (абрэвіяцыя): *рэзідэнцыя Прэзідэнта*.

Ры’а-дэ-Шабанэ’йра, -а, м. Мікрараён “Шабаны” (сін.: *Гарле’м*). Назва, утвораная шляхам фанетычнай (гукавой) асацыяцыі: параўн.: *Шабаны і Рыа-дэ-Жанэйра*.

Саркафа’г, -а, м. Палац Рэспублікі (сін.: *Даўгабу’д*). Назва, абумоўленая знешнім выглядам аб’екта (метафарызацыя).

Укусі’ мяне’ паву’к. Станцыя метро “Акадэмія навук” (сін.: *Акадэ’мка*). Назва, утвораная шляхам фанетычнай (гукавой) асацыяцыі: параўн.: *Акадэмія навук і Укусі мяне, павук*.

Хру’шаўка, -і, ж. Станцыя метро “Грушаўка”. Назва, заснаваная на фанематычнай варыянтнасці лексем: *Хрушаўка – Грушаўка* [4].

На нашу думку, такая будова слоўнікавага артыкула апраўданая. У слоўнікавым артыкуле падаецца не толькі сэнсавая характарыстыка мікратапоніма, а і сінанімічныя найменні (варыянты), а таксама адлюстраваны прынцып ўзнікнення і спосабы ўтварэння неафіцыйнага наймення.

Такім чынам, мікраструктура Слоўніка неафіцыйных мікратапонімаў г. Мінска, пададзеная ў артыкуле Н. П. Лобань, у прынцыпе, не выклікае прэрэчання. Яна павінна абавязкова ўключаць зону рээстравага слова, зону граматычных памет, зону сінанімаў (варыянтаў), зону семантычнай характарыстыкі і зону прынцыпаў узнікнення і спосабаў утварэння наймення. Як адзначае аўтар артыкула, прапанаваны падыход па ўкладанні Слоўніка не прэтэндуе на канчатковы варыянт, а ўяўляецца перспектыўным праектам, пытанне аб распрацоўцы якога застаецца актуальным і патрабуе свайго працягу. І мы цалкам згодныя з думкай аўтара. Праца па стварэнні Слоўніка працягваецца.

Ідэя стварэння такога слоўніка праяўляецца ў неабходнасці захавання назваў тых ці іншых частак горада, якія могуць існаваць толькі ў народнай памяці. Такі слоўнік будзе карысны ў тым ліку і для гасцей горада, дзякуючы слоўніку можна будзе лёгка арыентавацца ў прасторы Мінска.

Літаратура

1. Адамовіч, Я. М. Мікратапанімічныя назвы. Тапаграфія. Гідралогія / Я. М. Адамовіч. – Мінск : Выш. шк., 1971. – 112 с.
2. Кресников, Т. Городской фольклор Минска [Электронный ресурс] / Т. Кресников // Интерфакс-Запад : новости Беларуси и мира // Режим доступа: <http://www.interfax.by/article/58698>. – Дата доступа: 24.03.2020.
3. Лобань, Н. П. Канатацыйныя ўрбанонімы Мінска / Н. П. Лобань, Я. У. Пархоменка // Роднае слова. – № 8. – 2015. – С. 35 – 38.
4. Лобань, Н. П. Слоўнік неафіцыйных мікратапонімаў г. Мінска: да пытання стварэння і прынцыпаў укладання / Н. П. Лобань // Слово и словарь = Vocabulum et vocabularium : сб. науч. материалов / Нац. акад. наук Беларусі, Центр исслед. белорус. культ., языка и лит-ры, Ин-т языкознания им. Якуба Коласа ; редкол.: И. Л. Копылов (гл. ред.) [и др.]. – Минск, 2017. – С. 225–230.